

Vrijednost i složenost... jednostavnosti

Eva Jansà

Jedna od posebnih vrijednosti vrtića je vrijeme. Vrijeme koje ne regulira sat, vrijeme koje staje dok gledamo prizore međusobnih odnosa, proces rada djeteta, velika otkrića koja omogućuju napredak u kompetencijama djeteta. Jednu takvu priliku promatrali smo kroz iskustvo Ivana i Martine.

Rujan. Nakon povratka s praznika Martina pronalazi Ivana u vrtu. Mališan, koji nema još dvije godine, izgleda tužno pa Martina, stara dvije godine i sedam mjeseci, odlučuje da će se za njega pobrinuti. Ivan i Martina nisu sudjelovali u grupnoj aktivnosti već su se sreli vani, gdje je Ivan sjedio kao da je u izbjeglištvu. Martina mu je prišla, s njim popričala, pomazila ga i pogledala ga očima punim razumijevanja. Zatim je s njim otišla u vrt, kao da mu želi pružiti osjećaj sigurnosti koji mu je potreban. Dvoje djece je sjelo na klupu gdje mu je ona, pokazujući skrb i pažnju, obrisala nos. Kad je nos bio obrisana, primili su se za ruke i otišli do ljuljački.

Piaget je smatrao da djeca mlađa od tri godine nisu sposobna razumjeti um drugih ljudi – dakle suočiti se s interaktivnim situacijama s vršnjacima sličnih sposobnosti. Međutim, realnost svakodnevnog života u vrtićima, opažanja profesionalaca i istraživača, neprestano suočenih s takvim situacijama, dovode u pitanje stare teorije koje govore o ograničenim kompetencijama djece.

Ne možemo negirati da je Martina prepoznala, možda čak i razumjela, Ivanovo stanje uma i prilagodila mu svoje postupke. Zar to ne čine i odrasli? Možda je Martina prepoznala Ivanove osjećaje

zato što je i sama imala slično iskustvo. Znala je kako pronaći ohrabrenje i pružila mu ga je.

Oni koji rade s djecom mogu biti privilegirani svjedoci mnogim odnosima među djecom. Pa ipak, moramo krenuti korak dalje i biti pažljiviji kako bismo otkrili mehanizme i strategije za oblikovanje njihovih interakcija. Tako učimo razumjeti razvojne procese djece te im možemo ponuditi više raznolikih mogućnosti. I mi smo na neki način istraživači.

Zašto je Martina prišla Ivanu? Zašto je Ivan dopustio da ga se dira? Kako su se međusobno razumjeli i kako su se dogovorili? I kakav je na kraju bio proces njihove interakcije?

Naravno da ne možemo suditi o onome što se dogodilo, ali možemo opažati, tumačiti i razmijeniti opaženo s drugim članovima tima kako bismo analizirali, postavili pretpostavke i došli do zajedničkog tumačenja koje bi moglo biti odgovor. Uspješni ljudski odnosi pretpostavljaju postojanje određenih implicitnih dogovora. U tim odnosima, svatko od nas igra određenu ulogu koju prilagođava reakciji onog drugog i obrnuto. Tako jedna osoba ne može biti vođa ako druga to ne prihvati: njezin pristanak omogućuje joj da bude vođa. Stoga ne postoji aktivna ili pasivna uloga, obje imaju mjesto u igri.

Kroz ove postupke dijete poziva drugo na druženje te pokreće interakciju koja zahtijeva sudjelovanje. Ukoliko drugi prihvati, mi imamo priliku vidjeti razmjenu u kojoj je postupak jednog komplementaran s onim drugoga, scene koje sadrže poglede, mimiku, geste, postupke i riječi. 'Dnevna zbivanja su iznenađujuća po svojim dramatičnim aspektima: poput kazališne predstave, odvija se 'drama' među sudionicima, razvija se i opada i teče kroz trenutke napetosti i opuštanja.' (Stamback, *Among Babies/ Među bebama*). Prvi će nešto 'pokazati' na više-manje eksplicitan način, a odgovor drugoga pojašnjava značenje početne poruke. Na taj način pitanja i odgovori postaju komplementarni, a novi odgovor postaje novo pitanje, dopuštajući – ili ne – nastavak razmjene. Može nas se navesti da pomislimo kako je Ivanovo ponašanje bilo pasivno, ali njegova reakcija je upravo ono što je potaknulo Martininu akciju. Njihove odnosne reakcije i ponašanje su ono što je Martinu ponukalo da prilagodi svoje ponašanje i stav. U petnaest minuta (trajanje razmjene) odvijao se čitav niz akcija uz pokretanje različitih mehanizama i strategija, sve s ciljem razvoja stavova i vještina motiviranih nekim interesom. Bio je to projekt koji je dijelilo dvoje djece. U

određenom trenutku igra je stala, bilo zbog gubitka interesa ili zbog dolaska trećeg djeteta što je prekinulo ili poremetilo postignutu dinamiku. Niti u jednom trenutku prekid igre nije bio uzrokovan vremenom koje je definirala odrasla osoba. Riječima Magde Gerber, odgajateljice iz Budimpešte, 'Što manje interveniramo u prirodan proces učenja, to bolje možemo uočiti kako se svake sekunde to učenje odvija među djecom'. Igra s drugom djecom omogućuje im da uđu u um drugih - ne samo u njihove emocije, već i u njihove misli. Radi se o razumijevanju onog što drugi želi. Ovo vodi do djetetovog prvog koraka prema razumijevanju uma koje podrazumijeva razumijevanje misli, osjećaja i želja drugog. Djeca koriste i svoje poznavanje svijeta te kroz postupke mogu otkriti određene vrijednosti i društvene norme koje su postupno internalizirali kroz doživljena iskustva. Mi odrasli možemo u tome vidjeti čak i vlastiti odraz: u načinu igranja, govora, gledanja, brisanja nečijeg nosa, zagrljajima... Međutim, da bismo očuvali ove trenutke i izbjegli da prođu neopaženo, mi odrasli moramo se zaustaviti, gledati i opažati. Često su modeli odgoja i obrazovanja razbijeni programiranjem i krutim sadržajima koji su rezultat našeg očekivanja napretka. Ovi modeli zanemaruju stotine jezika djece o kojima govori Malaguzzi. Elementi uključeni u ove krute programe i očekivanja sprječavaju odrasle u razumijevanju, opažanju i oblikovanju svih neuobičajenih stvari koje se dnevno događaju. Uvažavanjem vremena i ritma svakog djeteta moguće je sudje-

lovati u njihovim projektima, opažajući i prateći procese kroz koje prolaze. Ovi naši stavovi motiviraju djecu da idu dalje, da provjeravaju stvari, riskiraju, otkrivaju svoje sposobnosti i ograničenja, da postupno razvijaju strategije koje izgrađuju mišljenje. Ovo vrijeme

je dio pedagogije dnevnog života, koja se ne bavi fiktivnim situacijama, već pokušava izvući vrijednosti i iz onih situacija koje se često odvijaju s razlogom produljenja izvršenja zadataka. Stoga odrasli imaju veliku odgovornost osmisliti prostore, kombinirati različite periode djeteta i vrtića, ostavljati prostor za improvizaciju, kao i prostor i vrijeme za obitelj. Moraju također pratiti vrijeme iz pozicije odgajatelja i iz pozicije tima čiji je posao postaviti parametre za dnevni život i za način života u djetetovu odgoju i obrazovanju. Ovo je podloga za djetetovo formiranje kao osobe. Iz ovih trenutaka s edukativnom, socijalnom ili ljudskom kvalitetom učimo dok ih proživljavamo, kao što i inače učimo iz života. A uz ono što postaje vrijeme u društvu ili odgoju i obrazovanju, neophodno je ponovno procijeniti jednostavnost svakodnevnog života i dati vremena odnosima koji se odvijaju licem u lice. Jer, kako je Von Humboldt rekao - odnos s drugima jest ono što životu daje smisao.

Eva Jansà je odgajateljica i članica Udruženja odgajatelja Rosa Sensat.
 evijansa@gmail.com

